

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 150/2020-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. apríla 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKČIA], zastúpenej advokátom JUDr. Petrom Pohančeničom, Palárikova 93, Čadca, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Čadca sp. zn. 7 Pc 5/2019 z 27. februára 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDAKČIA] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. marca 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKČIA]

██████████ (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 7 Pc 5/2019 z 27. februára 2020 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“), resp. jeho výrokom III (ďalej len „napadnutý výrok“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka ako matka podala na okresnom súde návrh na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu. Sťažovateľke bol rozhodnutím Centra právnej pomoci, kancelárie Žilina sp. zn. KaZA/15781/2019 z 10. mája 2019 (ďalej len „rozhodnutie centra právnej pomoci“) priznaný nárok na poskytovanie právnej pomoci vo veci určenia otcovstva a úpravy práv a povinností k maloletému dieťaťu.

3. Okresný súd uznesením sp. zn. 7 Pc 5/2019 z 27. februára 2020 nariadil znalecké dokazovanie znalcom z odboru genetiky, odvetvia analýzy DNA.

Napadnutým uznesením, resp. napadnutým výrokom okresný súd zaviazal sťažovateľku na zloženie preddavku trov znaleckého dokazovania v sume 400 €.

4. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti opiera svoju argumentáciu najmä o § 4 ods. 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Z. z. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého od súdneho poplatku je oslobodený aj ten, komu bol priznaný nárok na poskytnutie právnej pomoci podľa osobitného predpisu.

Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uviedla: *„Sťažovateľka je podľa § 4 ods. 2 zákona... o súdnych poplatkoch oslobodená od súdnych poplatkov, nakoľko jej bolo v zmysle § 10 ods. 5 zák. č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi rozhodnutím Centra právnej pomoci... priznaný nárok na poskytovanie právnej pomoci v konaní Okresného súdu Čadca sp. zn. 7Pc 5/2019.*

Nakoľko sťažovateľke bolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku, podľa § 253 ods. 2 CSP, súd nebol oprávnený uložiť jej povinnosť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania.“

Podľa názoru sťažovateľky okresný súd napadnutým uznesením porušil jej ústavné právo na spravodlivý proces, napadnuté uznesenie je výsledkom nesprávnej aplikácie právnej normy a *„nesústredeného a povrchného konania súdu, neznalosti súdneho spisu, alebo úmyselného konania súdu v snahe znemožniť sťažovateľke domáhať sa svojich práv súdnou cestou.“*

5. Okrem uvedeného sťažovateľka namietala aj skutočnosť, že napadnutým uznesením bola zaviazaná na zloženie preddavku v sume 400 €, v rovnakej sume zaviazal okresný súd na zloženie preddavku aj protistranu napriek tomu, že od samotného znalca mal okresný súd vedomosť, že trovy znaleckého posudku budú približne v sume 500 €. V tejto súvislosti sťažovateľka uviedla (rovnako ako v konaní na okresnom súde), že jej jediný príjem je rodičovský príspevok približne v sume 200 € a rodičovský prídavok v sume 23 €, a preto *„... okresný súd aj bez oslobodenia od povinnosti zložiť preddavok, mal starostlivo posúdiť schopnosť sťažovateľky zložiť preddavok“*.

6. V závere ústavnej sťažnosti sťažovateľka požiadala o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 000 €, ktoré odôvodnila zlým psychickým rozpoložením vyplývajúcim z danej situácie, nutnosťou vybavenia pôžičky od nebankovej spoločnosti, ako aj tým, že okresný súd jej svojím konaním zaviniť ďalšie náklady spojené s právnym zastúpením v konaní pred ústavným súdom, a to všetko v čase, keď je bez relevantného príjmu a sama sa stará a materiálne zabezpečuje maloleté dieťa. Sťažovateľka poukázala aj na ohrozenie práv maloletého dieťaťa, ktorého sa samotné konanie vlastne týka.

7. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej ústavnej sťažnosti rozhodol týmto nálezom: *„Základné právo... na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy... a článku 36 ods. 1 Listiny... v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru... uznesením Okresného súdu Čadca sp. zn. 7Pc 5/2019 zo dňa 27.2.2020 v časti III. bolo porušené.*

Uznesenie Okresného súdu Čadca... sa zrušuje.

Okresnému súdu Čadca... prikazuje vo veci znova rozhodnúť.

██████████... priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 2000 €...

Okresný súd Čadca je povinný zaplatiť trovy právneho zastúpenia...“

II.

Relevantná právna úprava

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obdobne podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

12. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

13. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie veci ústavným súdom

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny) a práva na spravodlivé konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru) postupom okresného súdu, ktorý napadnutým uznesením zaviazal sťažovateľku na zloženie neprimerane vysokého preddavku na trovy znaleckého dokazovania, a to napriek oslobodeniu sťažovateľky od súdnych poplatkov vyplývajúceho zo skutočnosti, že jej bol rozhodnutím centra právnej pomoci priznaný nárok na právnu pomoc.

15. Ústavný súd opakovane judikuje, že považuje rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania za integrálnu súčasť civilného súdneho procesu a je zásadne výsadou všeobecného súdu. Ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súdu sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade

extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, II. ÚS 495/2018).

16. Pokiaľ ide o napadnuté uznesenie okresného súdu, ústavný súd uvádza, že v danom prípade ani nejde o rozhodovanie o samotnej povinnosti uhradiť trovy konania (ktorá by bola ukladaná jednej či druhej strane sporu), ale ide o rozhodovanie o trovách dôkazu [§ 253 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)], ktoré je neoddeliteľne spojené s procesom dokazovania a vykonávaním dôkazov (§ 185 a nasl. CSP). Ide o oblasť „výsostných vôd“ všeobecného súdnictva, do ktorých ústavný súd nie je oprávnený vstupovať.

17. Rozhodnutím o trovách dôkazu nie je v zásade možné zasiahnuť do sťažovateľkou označených ústavných práv, keďže nejde o rozhodovanie vo veci samej, ale ide o rozhodovanie vyskytujúce sa v procese dokazovania a procesnom priebehu konania, ktoré svojím obsahom a účelom nespadá do rozsahu („*scope*“) akéhokoľvek hmotného či procesného ústavou alebo dohovorom garantovaného a chráneného práva alebo princípu (II. ÚS 495/2018).

18. Napadnuté uznesenie týkajúce sa trov dôkazu a povinnosti zložiť preddavok na trovy dôkazu teda nepodlieha prieskumu zo strany ústavného súdu, netýka sa sťažovateľkou označených ústavných práv ani nemá potenciál do týchto ústavných práv zasiahnuť.

Pokiaľ bola sťažovateľka presvedčená, že napadnutým uznesením uložená povinnosť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania (§ 253 ods. 2 CSP) nekorešponduje s jej právami a povinnosťami strany sporu oslobodenej od platenia súdnych poplatkov a uvedený preddavok na trovy dôkazu by nezložila, v dôsledku čoho by okresný súd sťažovateľkou navrhnutý dôkaz nevykonal (§ 253 ods. 3 CSP), bola oprávnená využiť zákonom daný prostriedok nápravy vo veci samej a v odvolacom konaní proti meritórnemu rozhodnutiu namietat, že okresný súd nesprávne procesne postupoval [odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP], v dôsledku čoho zároveň súd prvej inštancie nevykonal navrhnuté

dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností [odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. e) CSP].

19. Sťažovateľka sa však nachádza v situácii, keď okresným súdom uloženú povinnosť zložiť preddavok na znalecké dokazovanie splnila a okresný súd teda v konaní pokračuje.

20. V súvislosti so skutočnosťou, že ide o rozhodnutie, ktoré nie je meritórne a konanie ním ani nekončí, ústavný súd poukazuje aj na to, že základné právo na súdnu ochranu (siedmy oddiel ústavy) „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 163/05, II. ÚS 155/08, III. ÚS 15/2019)

21. Ústavný súd ešte dodáva, že nie je jeho úlohou perfekcionisticky „prerábať“ konanie pred všeobecnými súdmi, a to aj keby k urobeným čiastkovým procesným úkonom príslušného súdu mal výhrady. Úlohou ústavného súdu je ochraňovať ústavnosť (nie „obyčajnú“ zákonnosť) konania pred všeobecnými súdmi, preto je jeho povinnosťou rozlišovať medzi prípadmi, keď procesný postup priečiaci sa zákonu zároveň vyústi do protiústavnosti a nespravodlivosti konania ako celku, a prípady, keď určitý procesný postup, hoci by ho aj bolo možné osamotene (inkontextuálne) hodnotiť, a to výlučne z formálneho pohľadu ako postup *contra legem*, protiústavnosť konania nezaloží.

Ústavný súd v súlade so svojou judikatúrou posudzuje spravodlivosť procesu ako celku (m. m. II. ÚS 307/06), preto k vyhovaniu ústavnej sťažnosti dochádza zásadne iba v prípadoch, ak dospeje k názoru, že namietané a relevantné procesné pochybenia zo strany orgánu verejnej moci umožňujú prijatie záveru, že proces ako celok bol nespravodlivý a vzhľadom na to aj jeho výsledok môže vyznievať ako nespravodlivý. Ústavný súd nepristupuje k vyhovaniu ústavnej sťažnosti v prípadoch, keď zo strany orgánov verejnej moci síce k určitému pochybeniu došlo, avšak jeho intenzita a existujúca príčinná súvislosť medzi porušením práva a jeho dôsledkami na spravodlivosť procesu ako celku nemali podstatný dosah (m. m. II. ÚS 193/06, II. ÚS 210/06, IV. ÚS 238/07).

22. Okrem toho zaplatený preddavok predstavuje trovy konania sporovej strany, ktorá preddavok na účet súdu zložila. Za podmienok vymedzených v § 255 a § 256 CSP prizná konajúci súd sumu zodpovedajúcu jeho spotrebovanej časti strane ako náhradu trov konania (proti protistrane).

23. Z dôvodov dosiaľ komunikovaných je nevyhnutné ústavnú sťažnosť zhodnotiť ako zjavne neopodstatnenú a je potrebné ju z toho dôvodu odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

24. Ako *obiter dictum* ústavný súd nemôže nepoznamenať, že okresný súd v napadnutom uznesení rozhodoval podľa § 253 ods. 2 CSP, a nie podľa § 253 ods. 1 CSP, ako nesprávne okresný súd uvádza v odôvodnení napadnutého uznesenia. Na rozdiel od § 253 ods. 1 CSP, ktorý upravuje otázku povinnosti zloženia preddavku na trovy dôkazu pri navrhnutom vykonaní akéhokoľvek dôkazu (ide o fakultatívnu možnosť súdu uložiť povinnosť zložiť preddavok na trovy dôkazu), ustanovenie § 253 ods. 2 CSP upravuje špeciálne situáciu, keď strana sporu navrhne vykonať ako dôkaz znalecké dokazovanie a súd obligatórne uloží strane sporu povinnosť zložiť preddavok v rozsahu predpokladaných nákladov znaleckého dokazovania. V prípade sťažovateľky táto navrhla vykonať práve znalecké dokazovanie, a teda na jej návrh a ukladanie povinnosti zložiť preddavok na trovy dôkazu sa vzťahuje jedine § 253 ods. 2 CSP.

25. Ustanovenie § 253 ods. 2 CSP (v znení: „Ak súd ustanoví znalca a strane nebolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku, najneskôr spolu s ustanovením znalca uloží povinnosť zložiť preddavok v rozsahu predpokladaných nákladov znaleckého dokazovania.“) zároveň upravuje, že povinnosť uložiť strane, ktorá navrhla znalecké dokazovanie, zložiť preddavok však súd nemá, ak strane bolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku. Právna teória k uvedenému § 253 ods. 2 CSP uvádza, že „*Individuálny režim má... znalecké dokazovanie, ktoré je ex lege povinne preddavkované; s výnimkou strany, ktorej bolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku podľa § 254 CSP. Takýto subjekt nemožno zaťažiť povinnosťou zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania. Zákon však na tento účel výslovne vyžaduje, aby bolo strane oslobodenie od súdneho poplatku riadne priznané.*“ (pozri ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. –

BARICOVÁ, J. – MESIARKINOVÁ, S. – BAJÁNKOVÁ, J. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár.* Praha : C. H. Beck, 2016. s. 905.).

26. Berúc do úvahy všetky uvedené skutočnosti, ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť z dôvodu podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľkou uplatnenými v ústavnej sťažnosti (finančné zadosťučinenie).

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu